

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS POLITIKŲ, TEISĖJŲ, VALSTYBĖS
PAREIGŪNŲ, VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ, VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ
BIUDŽETINIŲ ĮSTAIGŲ DARBUOTOJŲ PAREIGINĖS ALGOS (ATLYGINIMO)
BAZINIO DYDŽIO, TAIKOMO 2023 METAIS,
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2023 metais, įstatymo projektas (toliau – įstatymo projektas) parengtas:

1) įgyvendinant Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo 6 straipsnio, Lietuvos Respublikos teisėjų darbo apmokėjimo įstatymo 3 straipsnio, Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 49 straipsnio 5 dalies nuostatas, pagal kurias, atsižvelgiant į praėjusių metų vidutinę metinę infliaciją (skaičiuojant nacionalinį vartotojų kainų indeksą), minimaliosios mėnesinės algos dydį ir kitų vidutinio darbo užmokesčio viešajame sektoriuje dydžiui bei kitimui poveikį turinčių veiksnių įtaką, sulygta nacionalinėje kolektyvinėje sutartyje pareiginės algos bazinį dydį (toliau – bazinis dydis) tvirtina Lietuvos Respublikos Seimas;

2) atsižvelgiant į 2023 m. Nacionalinės kolektyvinės sutarties projektą, kuriame numatytas bazinis dydis 2023 metais – 186 (vienas šimtas aštuoniasdešimt šeši) eurai.

3) atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio įstatymo projektą (Nr. XIVP-2098), Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII–1316 pakeitimo įstatymo projektą (Nr. XIVP-2066) ir su juo susijusius teisės aktų projektus, pagal kuriuos pertvarkoma valstybės pareigūnų, valstybės politikų, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės tarnautojų atlygio sistema.

Įstatymo projekto tikslas – patvirtinti 2023 metų bazinį dydį – 186 (vienas šimtas aštuoniasdešimt šeši) eurai, kuris bus taikomas apskaičiuojant:

1) valstybės pareigūnų (išskyrus Vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnus ir prokurorus), Konstitucinio Teismo, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės tarnautojų (išskyrus nurodytų 3 ir 4 punktuose), pareigines algas (atlyginimus) iki 2023 m. birželio 30 d.;

2) valstybės politikų pareigines algas 2023 metais, bet ne ilgiau nei iki jų kadencijos pabaigos;

3) įstaigų vadovų (valstybės tarnautojų) pareigines algas 2023 metais, bet ne ilgiau kaip iki jų kadencijos pabaigos, taip pat įstaigų vadovų (valstybės tarnautojų) pareigines algas 2023 metais nuo 2023 m. liepos 1 d., jei su įstaigų vadovais (valstybės tarnautojais), kadencijai priimtais į pareigas iki 2023 m. birželio 30 d., Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka nesudarytas susitarimas dėl pagrindinių kadencijos laikotarpio ir (ar) tam tikrų jo etapų veiklos tikslų ir rezultatų likusiai kadencijos daliai, bet ne trumpesnei kaip 2,5 metų;

4) Vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnų, prokurorų, statutinių valstybės tarnautojų, regionų plėtros tarybų administracijų direktorių ir administracijų darbuotojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareigines algas (atlyginimus), karių tarnybinius atlyginimus, įstatymų pagrindais sudarytų komisijų (grupių, tarybų, Teisėjų garbės teismo, darbo arbitražo, Lietuvos mokslo tarybos valdybos ir ekspertų komitetų), finansuojamų iš valstybės ir savivaldybių biudžetų (toliau – komisijos), pirmininkų, pirmininkų pavaduotojų ir narių atlygius 2023 metais.

Įstatymo projektas yra Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto lydimasis teisės aktas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Darbo teisės grupės patarėja Indrė Vaicekauskaitė (tel. 8 657 03311, el. p. Indre.Vaicekauskaite@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

2022 metų bazinis dydis nustatytas Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2022 metais, įstatymu ir yra 181 euras.

2023 metų bazinis dydis nėra nustatytas.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Ekonominės raidos scenarijuje 2022–2025 metams, viešai paskelbtame 2022 m. rugsėjo 12 d. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos interneto svetainėje, pateikti šie pagrindiniai darbo rinkos ir makroekonominiai rodikliai ir jų prognozės:

1. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje 2021 m. buvo 1579,40 Eur (2022 m. prognozuojamas 1769,20 Eur, 2023 m. – 1912,5 Eur). Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2021 m., palyginti su 2020 m., padidėjo 10,6 proc. (2022 m. prognozuojama didės 12 proc., 2023 m. – 8,1 proc.).

2. Suderintas vartotojų kainų indeksas (vidutinis metinis) 2021 m. buvo 4,6 proc. (2022 m., planuojama, bus 17,8 proc., 2023 m. – 6,0 proc.).

3. Nedarbo lygis 2021 m. buvo 7,1 proc. (2022 m. prognozuojamas 6,3 proc., 2023 m. – 6,8 proc.).

4. Bendrasis vidaus produkto (toliau – BVP) pokytis palyginamosiomis kainomis 2021 m. buvo – 5,0 proc. (2022 m. prognozuojamas – 1,6 proc., 2023 m. – 1,4 proc.).

5. Darbo našumo (BVP palyginamosiomis kainomis vienam užimtam gyventojui) pokytis 2021 m. šalies ūkyje buvo 4,2 proc. (2022 m. prognozuojamas 0,6 proc., 2023 m. – 1,4 proc.).

Ekonominės raidos scenarijuje 2022–2025 metams numatyta, kad 2021 metais įgytas ekonomikos atsigavimo pagreitis išsikovės dėl geopolitinės įtampos poveikio ir pasibaigus 2022 metų pirmajam pusmečiui (BVP per šį laikotarpį augo 3,2 proc.), likusią metų dalį ekonominė veikla bus pakankamai vangė.

Vidutinio darbo užmokesčio raida numatyta atsižvelgus į tendencijas darbo rinkoje, karą Ukrainoje. Šiomet daug veiksnių skatins darbo užmokesčio augimą šalyje. Tai stipri kvalifikuotų darbuotojų paklausa ir jų trūkumas, su kuriuo bent pusėje šalies ekonominių veiklų susiduria tiek privatusis, tiek viešasis sektorius; Vyriausybės priimti sprendimai dėl viešojo sektoriaus darbuotojų apmokėjimo (padidintas darbo užmokestis švietimo, sveikatos priežiūros, statutiniams darbuotojams, padidintas pareiginės algos bazinis dydis valstybės tarnautojams ir kitiems biudžetinių įstaigų darbuotojams); reikšmingai padidinta minimalioji mėnesinė alga (13,7 proc. iki 730 Eur); išaugę infliacijos lūkesčiai, kurie taip pat gali paveikti darbo užmokesčio dydį. Tačiau nuo antrojo š. m. ketvirčio, lėtėjant ekonominiam aktyvumui, atlyginimų augimo pagreitis išblės: numatoma, kad 2022 m. darbo užmokesčio augimo tempas šalyje sieks 12 procentų, 2023 m. gali sulėtėti iki 8,1 proc., o vėlesniais vidutinio laikotarpio metais – iki 5,0 proc.

Nepaisant to, kad namų ūkių perkamąją galią slopins sparčiai augančios kainos, gyventojų pajamos toliau augs. 2022 m. numatomas darbo užmokesčio augimas, nuo šių metų vidurio taikomos išlaidų ir pajamų politikų priemonės – didesnis neapmokestinamas pajamų dydis, senatvės pensijos, šalpos ir valstybinės pensijos. Įvertinus šiuos veiksnius, itin gerus I ketvirčio rezultatus (namų ūkių vartojimo išlaidos 2022 m. I ketvirtį augo 7,6 proc.) ir suteikiantį galimybę vartoti gyventojų sukauptą rezervą numatoma, kad namų ūkių vartojimo išlaidos 2022 m. galėtų augti 2,5

proc. Vidutiniu laikotarpiu nuslopus ir stabilizavusis kainų augimui, o pajamoms toliau didėjant, gyventojų perkamoji galia stiprės ir namų ūkių vartojimo išlaidos 2023–2025 m. augs vidutiniškai 3,2 proc. per metus.

Pagrindiniai Ekonominės raidos scenarijaus 2022–2025 metams rodikliai

Rodiklio pavadinimas	2021	2022	2023	2024	2025
BVP (palyginamosiomis kainomis), mln. Eur	45531,6	46254,2	46911,3	48339,4	49804,4
BVP (palyginamosiomis kainomis) pokytis, proc.	5,0	1,6	1,4	3,0	3,0
Suderintas vartotojų kainų indeksas (vidutinis metinis)	4,6	17,8	6,0	2,0	2,0
Nedarbo lygis (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį), proc.	7,1	6,3	6,8	6,7	6,4
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, eur.	1579,4	1769,2	1912,5	2008,6	2109,1
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio pokytis, proc.	10,6	12,0	8,1	5,0	5,0
Užimtų gyventojų skaičius (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį), tūkst. Asmenų	1368,6	1382,3	1382,3	1379,5	1374,0
Užimtųjų skaičiaus (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį) pokytis, proc.	0,8	1,0	0,0	-0,2	-0,4

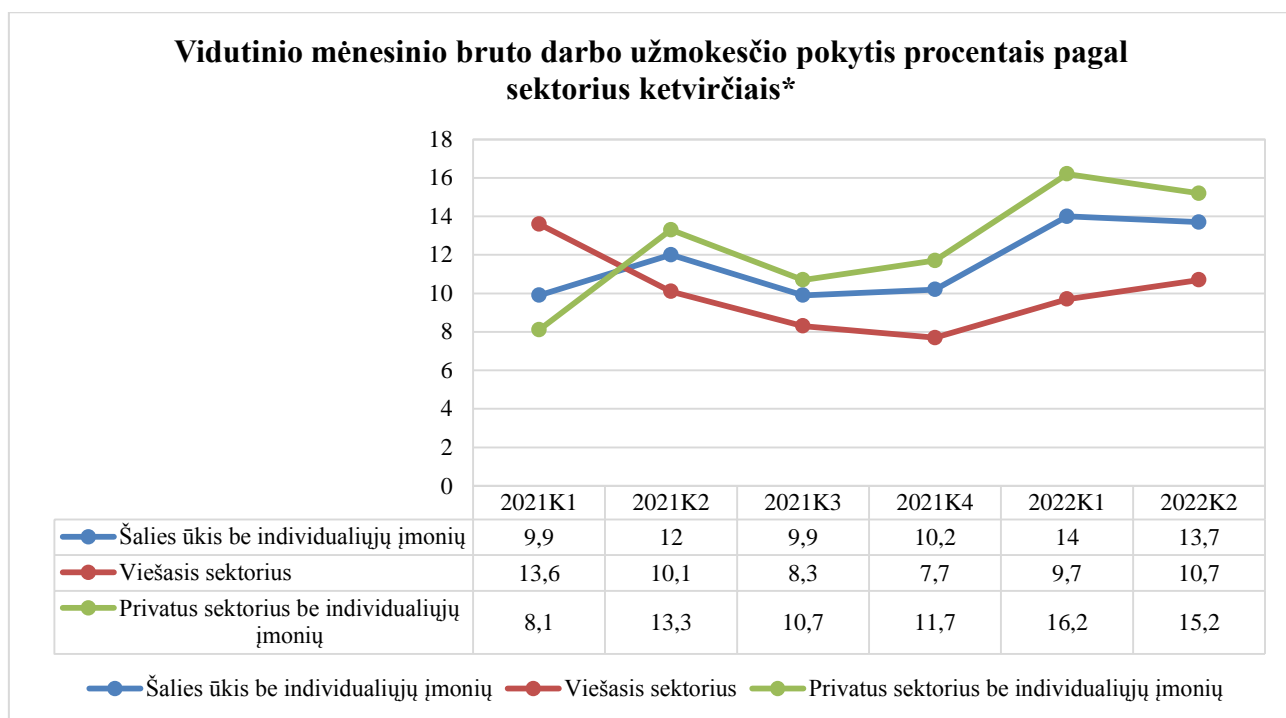
Šaltinis: [Ekonominės raidos scenarijus | Lietuvos Respublikos finansų ministerija \(lr.v.lt\)](#)

Lietuvos statistikos departamento duomenimis vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2022 m. antrąjį ketvirtį, palyginti su 2021 m. antruoju ketvirčiu, šalies ūkyje padidėjo 13,7 proc.: viešajame sektoriuje – 10,7 proc., privačiajame – 15,2 proc.

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis per metus padidėjo visose ekonominės veiklos rūšių įmonėse, įstaigose ir organizacijose: nuo 3,9 proc. (elektros, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo) iki 23,8 proc. (apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklos).

Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis per metus šalies ūkyje padidėjo 12,2 proc., viešajame sektoriuje – 9,7 proc., privačiajame – 13,5 proc.

Realusis darbo užmokestis (santykinis rodiklis, kuriuo išreiškiamas neto darbo užmokesčio pokytis, pašalinus vartotojų kainų pasikeitimo įtaką) 2022 m. antrąjį ketvirtį, palyginti su 2021 m. antruoju ketvirčiu, šalies ūkyje sumažėjo (-)5,6 proc.: viešajame sektoriuje – (-)7,7 proc., privačiajame – (-)4,5 proc.

*Be individualių įmonių, pašalinus nuo 2019 m. bruto darbo užmokesčio indeksavimo dėl įsigaliojusių mokesčių pasikeitimo įtaką (parengta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Įstatymo projekte siūloma 2023 metams patvirtinti 186 eurų bazinį dydį, kuris, palyginti su šiuo metu galiojančiu baziniu dydžiu, didėtų 2,8 procentais. Nustačius minėtą dydį, valstybės politikų, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų, Konstitucinio Teismo teisėjų, karių darbo užmokestis (atlyginimai), komisijų narių atlygis ir kitos teisės aktuose nustatytos išmokos ir atlygiai padidėtų apie 200 tūkstančių darbuotojų nuo 23,5 iki 161,2 eurų (nuo mažiausiai uždirbančio darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, iki Konstitucinio Teismo pirmininko ar jį pavaiduojančio teisėjo).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad iki 2009 metų sausio mėnesio galiojęs bazinis dydis buvo 141,9 euro (490 Lt arba 183 Eur įvertinus mokestinę reformą), kuris dėl krizės buvo sumažintas iki 137,57 euro (475 Lt), o nuo 2009 m. rugpjūčio 1 d. – iki 130,33 euro (450 Lt). Šiuo įstatymo projektu 2023 metams taikytinas bazinis dydis numatomas 3 eurai didesnis nei iki 2009 metų galiojęs bazinis dydis ir yra 186 eurai.

* Iki 2019 m. pateikti duomenys, padauginti iš 1,289.

Numatoma teigiama priimto įstatymo pasekmė – net ir nežymiai padidinus bazinį dydį, padidės viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokestis, o kartu – ir jų perkamoji galia.

Taip pat Įstatymo projektu, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos reformą (Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII–1316 pakeitimo įstatymo projektas (Nr. XIVP-2066) ir su juo susiję teisės aktų projektai), siūloma keisti bazinio dydžio taikymo sritį ir laikotarpį, t. y. numatyti, jog šis bazinis dydis yra taikomas apskaičiuojant:

1) valstybės pareigūnų (išskyrus prokurorus ir Vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnus), Konstitucinio Teismo, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės tarnautojų (išskyrus nurodytus Įstatymo projekto 2 straipsnio 1 ir 4 punktuose), pareigines algas (atlyginimus) nuo 2023 m. sausio 1 d. iki 2023 m. birželio 30 d.;

2) valstybės politikų pareigines algas 2023 metais, bet ne ilgiau nei iki jų kadencijos pabaigos;

3) įstaigų vadovų (valstybės tarnautojų) pareigines algas 2023 metais, bet ne ilgiau kaip iki jų kadencijos pabaigos, taip pat įstaigų vadovų (valstybės tarnautojų) pareigines algas 2023 metais nuo 2023 m. liepos 1 d., jei su įstaigų vadovais (valstybės tarnautojais), kadencijai priimtais į pareigas iki 2023 m. birželio 30 d., Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka nesudarytas susitarimas dėl pagrindinių kadencijos laikotarpio ir (ar) tam tikrų jo etapų veiklos tikslų ir rezultatų likusiai kadencijos daliai, bet ne trumpesnei kaip 2,5 metų;

4) Vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnų, prokurorų, statutinių valstybės tarnautojų, regionų plėtros tarybų administracijų direktorių ir administracijų darbuotojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareigines algas (atlyginimus), karių tarnybinius atlyginimus, komisijų pirmininkų, pirmininkų pavaiduotojų ir narių atlygius už darbą 2023 metais.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru

dokumentu). Galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatomos neigiamos priimto įstatymo pasekmės – bazinio dydžio padidėjimas turės didelę įtaką valstybės biudžetui, esant išnaudotiems fiskaliniams limitams.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ar korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo įgyvendinimas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kitų įstatymų priimti ar pakeisti nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas yra parengtas laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Įstatymo projekte naujų sąvokų nepateikiama.

11. Įstatymo projekto atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms bei Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymo projekto nuostatos atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentų nuostatoms neprieštarauja.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų rengti nereikės.

13. Kiek valstybės ir savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Pagal Finansų ministerijos pateiktus duomenis, baziniam dydžiui padidinti 5 eurai iš valstybės biudžeto reikėtų apie 118 mln. eurų per metus.

14. Rengiant įstatymo projektą gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant įstatymo projektą, specialistų išvadų ir vertinimų negauta.

15. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinės paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai yra „pareiginės algos bazinis dydis“, „valstybės tarnautojas“, „valstybės pareigūnas“, „darbuotojas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.